

UWARUNKOWANIA I MOTYWY UPRAWIANIA SPORTÓW EKSTREMALNYCH¹

W naturze ludzkiej głęboko zakorzeniona jest skłonność do nieustannego poszukiwania nowych, fascynujących wrażeń i emocji. Doskonałym tego świadectwem są sporty ekstremalne, które wraz z rozwojem cywilizacyjnym, zyskują coraz większą popularność na całym świecie. Grawitacja, geniusz i technika to elementy, stanowiące bazę podstawną dla coraz to nowych dyscyplin sportowych i form aktywności, związanych bezpośrednio ze sferą ryzyka i zagrożenia życia. Grawitacja to siła, która ciągnie narciarzy w dół stoku, odrywa wspinaczy od skał i sprowadza spadochroniarzy na ziemię. Geniusz i technika są odpowiedzialne za różnorodność sposobów, dzięki którym możemy rozkoszować się okiełznaniem sił natury.

Sporty ekstremalne to dyscypliny sportowe, których uprawianie wymaga ponadprzeciętnych umiejętności, odwagi i działania w warunkach dużego ryzyka, często zagrożenia życia. Uczestnictwo w nich wiąże się z pokonywaniem skrajnych trudności zewnętrznych, ograniczeń psychicznych i związanych z tym emocji. Uprawianie dyscyplin ekstremalnych zasadza się na indywidualizmie, chęci pokonywania trudności, doznawania nowych, mocnych wrażeń, dawania z siebie wszystkiego i przeżycia czegoś niezwykłego.

Ludzie szybko ujarzmili ziemię, opanowali sztukę latania, wypłynęli na wody świata. W sportach ekstremalnych to właśnie Ziemia i jej żywioły są głównym przeciwnikiem, a pokonanie samej Matki Natury daje większą satysfakcję niż zwycięstwo z najlepszym nawet przeciwnikiem osobowym. Dlatego też dyscypliny inspirowane zarówno przez wodę, ląd i powietrze, kuszą różnorodnością swoich form. W większości wprowadza się po pewnym czasie rywalizację sportową, bicie rekordów i zawody sportowe.

Do dyscyplin lądowych zaliczyć można: BMX, kolarstwo górskie, motocross, mountainboarding, rajdy przygodowe, skateboarding, snowboarding, snowshoening, speed biking, speed skiing, street luge, wspinaczkę. W skład wodnych dyscyplin ekstremalnych wchodzi: krzesło wodne (air chair), jazda wodna boso, niebezpieczne rzeki, nurkowanie z akwalungiem, nurkowanie z rurką, pływanie długodystansowe, regaty whitbread, regaty BOC, regaty vendee globe, skutery wodne, surfing trifoiling, windsurfing, wolne

---

¹ Na przykładzie skoczków spadochronowych i motorowodniaków.

nurkowanie, żeglowanie szybkie i wyścigi łodzi motorowych. Powietrzne dyscypliny ekstremalne to: baloniarstwo, B.A.S.E. jumping, lotniarstwo, parolotniarstwo, skoki spadochronowe, skoki na gumie, skoki i loty narciarskie, sky surfing, szybownictwo, spacery na linie.

Niewątpliwie ojczyzną sportów ekstremalnych są Stany Zjednoczone, dlatego wiele nazw dyscyplin nie posiada polskich odpowiedników. W wyniku poszukiwań coraz to nowych pomysłów, technologii w produkcji sprzętu, a także odwadze często bezimiennych pionierów, sporty podlegają ciągłej ewolucji. Na skutek przekraczania kolejnych barier możliwości ludzkich, obserwujemy nieustanny rozwój i popularyzację ryzykownych dyscyplin na całym świecie.

Łodzie mknące po wodzie z zawrotnymi prędkościami stworzyły jeden z celów i wyzwania dla sportów ekstremalnych, wspieranych przez osiągnięcia najnowocześniejszej techniki. Sport motorowodny, inspirowany przez środowisko wodne, należy do sportów motorowych, których cechą wspólną jest współzawodnictwo na pojazdach z napędem motorowym. Sporty motorowe obejmują wyścigi motocyklowe, samochodowe i motorowodne. W dawnej tradycji zaliczano też do nich motorowe sporty lotnicze. W latach pięćdziesiątych ustabilizowało się pojęcie sportów motorowych jako sportów na pojazdach, utrzymujących kontakt z powierzchnią ziemi i innymi nawierzchniami twardymi jak żuzłem, śniegiem, lodem lub wodą.

Motorowodny sport to grupa różnych konkurencji sportowych, których wspólną cechą jest współzawodnictwo lub rekreacja na łodziach wyposażonych w silnik. Obejmuje on pływanie wyczynowe na łodziach i jachtach motorowych po wodach morskich i śródlądowych.

Jednym z najbardziej rozpowszechnionych sportów ekstremalnych w Polsce jest spadochroniarstwo sportowe. Ta powietrzna dyscyplina należy do sportów lotniczych. Polega na współzawodnictwie w skokach z samolotu, balonu lub specjalnej wieży z użyciem spadochronu, czyli płata tkaniny uformowanego na kształt czaszy przymocowanej do ciała skoczka systemem linek i pasów, umożliwiając łagodne opadanie na ziemię. Spadochroniarstwo ekstremalne jest formą spadochroniarstwa połączonego z otwieraniem spadochronu na minimalnych wysokościach nad ziemią lub wykonywane z małych wysokości i niebezpiecznych miejsc, takich jak urwiska górskie, wieże telewizyjne, drapacze chmur. Skoki wykonywane są bez spadochronu zapasowego.

Jeszcze kilkanaście lat temu sporty ekstremalne w Polsce uprawiane były przez nielicznych śmiałków rządnych silnych wrażeń i emocji sięgających zenitu. Wraz z upływem czasu forma aktywności ekstremalnej zyskuje coraz większą popularność w społeczeństwie. Wielki napływ fascynujących dyscyplin głównie z USA, coraz bardziej upowszechnia sport ekstremalny w kraju i wciąga w swoje kręgi nowych amatorów silnych wrażeń. Atrakcyjność i dostępność większości dyscyplin sprzyja ich szerzeniu i skłania ludzi

do sprawdzenia własnych możliwości w trudnych, ryzykownych warunkach. Często ekstremalni marzyciele płacą najwyższą cenę za realizację swoich marzeń i pomysłów. Szukając różnych nadzwyczajnych doznań, mogą znaleźć zupełnie zwyczajną śmierć.

Najważniejsze w sportach ekstremalnych jest to, że są one szalenie podniecające i wszyscy chcą się dowiedzieć, o co w nich naprawdę chodzi. Celem badań była próba określenia uwarunkowań i motywów uprawiania tych sportów na przykładzie dwóch dyscyplin, jakimi są: sport spadochronowy i motorowodny. Celem dodatkowym pracy było zrozumienie powodów podejmowania tak ryzykownej aktywności oraz zdobycie informacji o zdrowotnych, materialnych oraz psychicznych warunkach sportowców.

Analiza wyników badań

W wyniku dokonanej analizy zgromadzonego materiału nasuwa się wiele uwag i wniosków związanych z motywami i uwarunkowaniami sięgania przez ludzi do sportów ekstremalnych. Osoby dokonujące wyboru takiej dyscypliny w zdecydowanej większości zdają sobie sprawę z potencjalnie istniejącego zagrożenia życia, ale niesamowite przeżycia jakie niesie ze sobą sport ekstremalny, pasja do granic oraz rywalizacja nie tylko z przeciwnikiem osobowym, a w szczególności z siłami natury, przysłaniają niebezpieczeństwo. To wszystko sprawia, że sportowcy w zdecydowanej większości postrzegają to, co robią jako formę aktywności o podwyższonym stopniu ryzyka.

Dla niektórych, a w szczególności dla starszych wiekiem skoczków spadochronowych, z długoletnim doświadczeniem sportowym, ryzyko ponoszone jest porównywalne z innymi dyscyplinami nie zaliczanymi do ekstremalnych. Wynika to między innymi z faktu, że liczba wypadków i katastrof spadochronowych na przestrzeni lat w stosunku do ilości wykonywanych skoków, uległa znacznie zmniejszeniu. Wpłynęło na to bardzo wiele czynników, do których zaliczyć możemy skonstruowanie bezpieczniejszych spadochronów, udoskonalenie metod szkoleniowych, zastosowanie automatów awaryjnie otwierających czaszę główną lub zapasową, wprowadzenie przepisów normujących szkolenia i treningi, powołanie komisji zajmujących się bezpieczeństwem lotów oraz analizą i przyczynami powstawania wypadków lotniczych. Przestrzeganie przepisów lotniczych, wykonywanie skoków w odpowiednich warunkach atmosferycznych, ściśle stosowanie się do uwag doświadczonego instruktora sprawia, że współczesny sport spadochronowy według większości nie zasługuje na miano sportu ekstremalnego. Uznany jest powszechnie jako dyscyplina o podwyższonym stopniu ryzyka, gdyż latanie nie leży w naturze człowieka. Statystycznie na osiemdziesiąt tysięcy wypadków zdarza się jeden wypadek śmiertelny.

Wnioskując z oceny zawodników to motorowodni piloci łodzi ślizgowych odczuwają większą presję i zagrożenie płynące z uprawianej dyscypli-

ny. Blisko połowa spośród badanych motorowodniaków potwierdziła, iż uprawianie jej wymaga dużych umiejętności, odwagi i działania w warunkach dużego ryzyka – często zagrożenia życia. W sporcie tym paradoksalnie, im szybsza jest jazda na wodzie, tym większa przyjemność odczuwana przez zawodników. Specyfiką tego sportu są stałe testy konstrukcji nowych projektów i rozwiązań technicznych, co w konsekwencji prowadzi do coraz większych szybkości osiągniętych na wodzie. Proporcjonalnie do szybkości zwiększa się też niebezpieczeństwo. Łodzie są bardzo podatne na wypadki, o które przy tak dużych prędkościach nie jest trudno. W większości są to zderzenia z powierzchnią wody, która przy prędkości powyżej 120 km/h zachowuje się jak beton. Pożary silników, paliwa, eksplozje i inne trudne do przewidzenia wypadki to dodatkowe niebezpieczeństwa. Do bardzo groźnych, a zarazem powszechnych zagrożeń należą zderzenia ze sobą dwóch lub większej liczby łodzi. Dodatkowym utrudnieniem jest fakt, że nie posiadają one hamulców, co w przypadku kolizji bardzo często kończy się poważnymi konsekwencjami. Nawet zaostrzone przepisy, zamknięte kokpity wyposażone w butle tlenowe i pięciostopniowe pasy bezpieczeństwa, a także sprawne działania specjalnie przeszkolonych ekip ratowniczych są często bezsilne.

Rok 2001 był „czarnym sezonem” wśród zawodników motorowodnych w Europie i na świecie. Woda pochłonęła dziesięciu pilotów łodzi, a wśród nich znalazł się czołowy polski zawodnik Mirosław Kędziora, walcząc o srebrny medal Mistrzostw Świata w klasie S-550. Takie wydarzenia, kiedy w wypadku traci życie bliska osoba, współtowarzysz wyścigu, to najczęstsza przyczyna kryzysów psychicznych, oporów wewnętrznych, występowania momentów zwątpienia i rozważania nad sensem uprawiania takiego sportu. Są to chwile w życiu zawodnika, kiedy pojawia się refleksja i bojaźń o własne zdrowie i życie. Zwątpienie u motorowodniaków pojawia się również, kiedy brak jest środków materialnych na dalsze doskonalenie sprzętowe i wyjazdy, gdy dochodzi do poważnych awarii i trzeba rozpoczynać pracę od początku oraz, kiedy zawodnicy nie osiągają zadowalających ich wyników sportowych. Bardzo ciężkie są momenty, gdy długa i mozolna praca nie znajduje odzwierciedlenia w końcowych rezultatach.

Podobnie, jak reprezentanci dyscypliny wodnej, również spadochroniarze w większości miewają trudne chwile. Odnoszone kontuzje, problemy materialne, słabe wyniki, zmęczenie fizyczne i psychiczne to najczęstsze przyczyny zwątpienia. To okres refleksji nad sobą i próba znalezienia racjonalnego wytłumaczenia powodów, dla których traci się czas, pieniądze i ryzykuje kontuzją, a nawet życiem.

Nieodzownym elementem towarzyszącym sportom ekstremalnym jest strach. Jest on prawidłową reakcją każdego zdrowego człowieka i leży w jego naturze. Uczucie to ma charakter wrodzony, jest reakcją na sytuacje bezpośrednio zagrażające życiu lub nagłe zmiany, które trudno od razu ocenić

właściwie. Silne emocje i wysiłek fizyczny powodują zwiększone wydzielanie adrenaliny przez rdzeń nadnerczy oraz szereg zmian fizjologicznych w organizmie. Sportowcy są zdania, że „kto się nie boi, nie powinien uprawiać dyscyplin ekstremalnych” Z badania wynika, że prawie 80% motorowodniaków i ponad 70% skoczków wykazuje ten naturalny odruch. Największy strach na wodzie pojawia się bezpośrednio przed startem. Jest to bojaźń przed niewiadomą jaką niesie wyścig, przed ryzykiem i kalectwem. Nasuwa się mnóstwo pytań typu: czy ja lub ktoś inny nie popełni błędu, za który trzeba będzie drogo zapłacić; czy wytrzyma sprzęt tak długo przygotowywany; czy nie stracę kontroli i będę umiał odpuścić w odpowiednim momencie, jeśli sytuacja mnie do tego skłoni.

W dyscyplinie powietrznej strach jest największy tuż przed skokiem, kiedy zawodnik staje w otwartym luku samolotu, który ma zaraz opuścić. Dominującym wówczas pragnieniem, zwłaszcza początkującego skoczka, jest pomyślnie zakończenie podniebnej przygody. Obawy pojawiają się również, gdy dzieją się rzeczy nieprzewidziane, gdy robi się coś nowego, kiedy skok odbywa się w większej grupie, nieznanym dotychczas terenie lub po dłuższej przerwie w skokach.

Z każdym startem bądź to w powietrzu czy na wodzie, kiedy napięcie sięga zenitu, wielokrotnie przed oczami sportowców ekstremalnych staje całe życie. Niejednokrotnie obserwować można zawodników, którzy w oczekiwaniu na zielone światło lub stojąc w drzwiach samolotu, wykonują na piersi znak krzyża. Tym jednak, co pozwala wielokrotnie podjąć decyzję w trudnej chwili oddzielenia się od pokładu samolotu, czy startu w szaleńczym wyścigu na wodzie, jest ambicja ludzka. To ona nieustannie pcha sportowców do samolotu lub wodnego bolida, gdy instynkt samozachowawczy, spotęgowany własnymi urazami lub widokiem nieszczęśliwego wypadku, podpowiada sugestywnie o zaprzestaniu takiej formy aktywności. Blisko 28% sportowców obu dyscyplin stara się walczyć ze strachem i nie myśleć o przykrych konsekwencjach swojego udziału w wyścigu lub skoku. Część twierdzi, iż strach jest zawsze na drugim miejscu za miłością i fascynacją sportową, a koncentracja, skupienie, nieustanna kontrola sytuacji niwelują uczucie lęku. Strach, zdaniem sportowców, jest przyczyną błędów w wykonywaniu ewolucji powietrznych lub podczas wyścigu. W przypadku, kiedy zdominuje on zawodnika sytuacja może okazać się przykra w skutkach. W sportach ekstremalnych na gruncie wyczynowym możliwość przetrwania i osiągania dobrych wyników mają osoby cechujące się silną psychiką, mocnymi nerwami i umiejętnością przewyciężenia lęku i strachu, które to uczucia powinny stać się motorem napędowym do działania i stawania się coraz lepszym zawodnikiem. Trzeba maksymalnie skoncentrować uwagę, uwzględnić przestrogi bardziej doświadczonych i wykazać rozwagę, aby zdrowo zakończyć swój udział przede wszystkim w walce z Matką Naturą.

Sportowcy motorowodni prawie jednogłośnie twierdzą, że nie każdy może wyczynowo uprawiać sport motorowodny. W ocenie wszystkich wodniaków istnieje konieczność posiadania cech predysponujących do jego uprawiania. Sport motorowodny wymaga dużego zrównoważenia psychicznego i pełni zdrowia fizycznego. Podstawą jest miłość do wody i „ikra” w jeździe. Według doświadczonych zawodników pilotowanie łodzi podczas wyścigu to profesja niebezpieczna, wymagająca dużego zaangażowania finansowego i czasowego. Charakter idealnego motorowodniaka to zawodnik z wyobraźnią, silny psychicznie, o żywiołowej osobowości, umiejący opanować emocje, wykazać się refleksem, szybko podejmujący słuszne decyzje, uparty, zdecydowany, odważny i pracowity. Nie bez powodu mówi się o motorowodniactwie, że jest to „sport ludzi silnych, śmiałych i odważnych”. Zawodnicy są zdania, że posiadają wszystkie lub większość cech pozwalających pełnić rolę dobrego pilota łodzi motorowej.

W odróżnieniu od motorowodniaków, skoczkowie w 56% są zdania, że wybrana przez nich dyscyplina ekstremalna może być uprawiana przez każdego, kto mocno tego chce.

Z założenia skoczków każdy odpowiedzialny, zdrowy na umyśle człowiek po ukończeniu szkolenia jest zdolny, aby pociągnąć za uchwyt wyzwalający czasę spadochronu. W odróżnieniu od sportu wodnego skok spadochronowy może wykonać również osoba nie w pełni sprawna fizycznie, bądź to samodzielnie, bądź z doświadczonym instruktorem. Predyspozycje zdrowotne, silna psychika, umiejętność opanowania stresu i szybkiego podejmowania decyzji, to pożądane cechy w tej dyscyplinie. Sportowcy mówią o spadochroniarstwie, że jest to dyscyplina, której można się nauczyć, ale niekoniecznie opanować to rzemiosło w stopniu profesjonalnym, który umożliwi tym samym startowanie w zawodach. Przebadani zawodnicy, podobnie jak motorowodniacy, posiadają cechy predysponujące, pozwalające zwiększać poziom sportowy i doskonalić umiejętności. Sport spadochronowy skupia ludzi reprezentujących pełną sprawność fizyczną, odwagę, silną wolę, refleks, umiejętność podejmowania szybkiej i trafnej decyzji. Sport ten wyrabia dyscyplinę, koleżeńskość i wzajemną pomoc.

Wolne skoki z samolotu to ekstremalny sport uprawiany przez miliony ludzi na całym świecie. Jest on bardzo rozpowszechniony i ogólnie dostępny. Z tego powodu większość uprawiających go osób samodzielnie dokonuje wyboru tej dyscypliny. W mniejszym stopniu przyczyniają się do tego inne osoby, jak rodzina czy koledzy.

W wąskim gronie motorowodniaków to oni między sobą zachęcają się do uczestnictwa, a także wciągają osoby bezpośrednio zainteresowane, kochające wodę i szybkość.

Reprezentanci sportu motorowodnego czas wolny spędzają między innymi na czynnym wypoczynku. Preferowanymi przez nich zajęciami oprócz sportów wodnych i zimowych jest oglądanie telewizji, spacerowanie, a także czy-

tanie książek, zwiedzanie i oczywiście przygotowywanie i testowanie sprzętu motorowego. Sportowcy wywodzą się z rodzin, w których w większym niż u skoczków stopniu, istnieją tradycje sportowe. W większości aktywni sportowo członkowie rodzin zawodników uprawiali również tę samą dyscyplinę oraz głównie sporty motorowe jak: żużlowy, motocyklowy, samochodowy.

Skoczkowie, podobnie jak wodniacy, również czas wolny spędzają czynnie. Pływanie, wycieczki rowerowe, sporty zespołowe, siłowe, a także pobyt na lotnisku to wiodące formy zapelniające wolny czas spadochroniarzy. Rodziny spadochroniarzy to byli uczestnicy głównie sportów zespołowych, lekkiej atletyki, gimnastyki i podobnie jak w sporcie motorowodnym 60% członków rodzin spadochroniarzy również uprawiała skoki. Rodzinne uprawianie sportów świadczy o ogromnej pasji i uroku jaki roztaczają wokół siebie dyscypliny ekstremalne. Przebywanie w otoczeniu uprawiających je osób sprawia, że ludzie lubiący ryzyko, wspaniałe przygody i mocne wrażenia próbują swoich możliwości na wodzie, lądzie czy w powietrzu.

Sporty ekstremalne przypominają steatralizowaną rzeczywistość. Zawodnik utożsamiany jest z aktorem, natomiast otoczenie składa się na oprawę tego przedstawienia. Nieodzownym elementem jest publiczność podziwiająca odwagę i wyczyny sportowców. Popularność i sława z tym związane pożądane są jednak tylko przez niespełna 20% sportowców obu dyscyplin.

Sport motorowodny zdecydowanie wyróżnia się widowiskowością i jest bardziej medialny od sportu spadochronowego. Niezwykle dynamiczne i barwne pokazy wielkich międzynarodowych zawodów motorowodnych, a w szczególności wysoce zorganizowanych formuł, jak F1, F3, F500 oraz długodystansowych wyścigów morskich, stają się magnesem przyciągającym widownię poszukującą silnych wrażeń. Szczególnie kraje o bardzo rozwiniętym stopniu motoryzacji słyną ze znanych akwenów, jak: jezioro Como we Włoszech, Wansee w Berlinie, akweny wodne we Francji, krajach skandynawskich, a także Emiratach Arabskich, są przykładami swoistych spektakli wywołujących szczególne emocje wśród publiczności. Oglądalność telewizji „Eurosport”, prezentującej zawody motorowodne, przewyższa inne atrakcyjne dziedziny sportu. Kraje o wysokim stopniu cywilizacji i industrializacji w tym przodują. Nie można tego porównać ze sportem spadochronowym, który wszystkie emocje i ryzyko pozostawia skoczkowi, a publiczności pozostaje obserwacja opadającego z nieba spadochronu. Trudno tutaj mówić o emocji przenoszonej z zawodnika na obserwatorów. Należy dodać, że podobnie jak na torach samochodów wyścigowych i motocyklowych, stopień emocji wśród publiczności dochodzi niejednokrotnie do zenitu. Należy również ujawnić przypadki, kiedy część widowni z góry oczekuje na paraliżujące widowisko tragicznego wypadku. Podstawowym jednak elementem wyróżniającym dwie badane dyscypliny jest brak ewidentnej rywalizacji sportowej, które stanowią w każdej prawie dyscyplinie nadrzędną

kwestię. Szczególnie emocjonujące są elementy walki między sobą kilku zawodników na wodzie przy prędkościach rzędu 200 km/h, kiedy kontrola prowadzonego bolidu znajduje się na krawędzi oderwania od tafli wody, co grozi poważnym wypadkiem.

Prezentowane dyscypliny ekstremalne, zarówno wodna jak i powietrzna, dają zawodnikom szansę sprawdzenia własnych możliwości oraz są sposobem na spędzenie czasu. Imprezy motorowodne i spadochronowe umacniają więź z rodziną, która towarzyszy zawodnikom podczas zawodów. Umożliwiają również zawieranie nowych znajomości, poznawanie ciekawych miejsc w kraju, Europie i na całym świecie. Sport dostarcza dużo przyjemności, daje satysfakcję, poczucie szczęścia i zapewnia dobre samopoczucie oraz zadowolenie z siebie. Stanowi świetną zabawę, a zarazem wyzwala pozytywne cechy charakteru i uodparnia na przeciwności losu. Uczy zdrowej rywalizacji, a co najważniejsze w tych dyscyplinach – precyzji. Nawet małe niedopatrzenie sprzętowe lub niewielki błąd zawodnika może mieć groźne konsekwencje. Zazwyczaj, jak wynika z opinii badanych, zwiększa to mobilizację do dalszej pracy, doskonalenia sprzętu i samego siebie. Tym, co pociąga sportowców powyższych dyscyplin do ich uprawiania, jest moc niezapomnianych wrażeń oraz świetna zabawa. Sport, w obu przypadkach, daje możliwość odreagowania od rzeczywistości i skoncentrowania swoich myśli i wysiłków na walce z siłami natury i pokonywaniu własnych ograniczeń. Wysiłek włożony w rywalizację sportową, wyczerpanie organizmu po wyścigu lub skoku, porównywalne jest z intensywnym wysiłkiem fizycznym podczas wielu innych dyscyplin sportowych. Następstwem tego jest uczucie relaksu, odprężenia i ogólnego samozadowolenia. Dreszczyk emocji i wzrost adrenaliny przed startem u motorowodniaków oraz poczucie wolności w przestworzach u skoczków, to najczęstsze odczucia czyniące z uprawianego przez nich sportu dyscyplinę tak atrakcyjną i podniecającą. Pasja i hobby drzemiące w człowieku przyczyniają się do faktu, iż nawet presja utraty życia nie jest groźna jeśli się coś kocha.

Dla podkreślenia różnorodności analizowanych dyscyplin, ważnym elementem jest indywidualny udział zawodnika w procedurze skoku oraz bezwzględnie zespołowe współdziałanie „zawodnik-mechanicy lub pomocnicy” w procedurze startu na wodzie. Polega to na tym, że skoczek spadochronowy może sam decydować i jest odpowiedzialny za moment opuszczenia kabiny samolotu, natomiast zawodnik wyścigowej łodzi motorowej uzależniony jest od osób współpracujących z nim na pomoście. Ma to szczególne znaczenie w startach łodzi, gdzie rolę odgrywają ułamki sekund w odpaleniu i opuszczeniu ślizgacza na wodę. Taki system wymusza w sporcie motorowodnym działanie zespołu dwu lub trzy osobowego, gdzie odpowiedzialność za wynik rozkładana jest zarówno na pilota skupionego w kokpicie łodzi oraz mechaników na pomoście. Taka sytuacja skłania do wypracowania form koleżeństwa i najwyższego zaufania, co wyróżnia tę dyscyplinę spośród innych.

Wielomiesięczne przygotowania i doskonalenie sprzętu, nakłady materialne i doskonałe przygotowanie oraz kondycja psychiczna zawodnika, mogą okazać się zbędne w przypadku drobnego zaniedbania lub braku refleksu przez współdziałający zespół. Sytuacje takie wymuszają rodzenie się głębokich więzi psychicznych oraz dobierania się odpowiednich do współpracy, niekiedy trudnych charakterów. W sporcie motorowodnym na sukces składa się więc zarówno świetna forma zawodnika, jego umiejętności oraz doskonale przygotowany sprzęt i nienagannie współpracujący zespół mechaników. Wyniki osiągane są przez własną pracę, myśl konstrukcyjną i realizację pomysłów podczas wyścigów. Środowisko wodne łączy wspólna pasja, zamiłowanie do wody, prędkości oraz wysoki poziom kultury technicznej. Większość badanych zawodników motorowodnych jest zadowolona z osiągniętego poziomu sportowego. Jest to wynikiem mozolnej i długotrwałej pracy nad własną formą i przygotowaniem łodzi. Przygotowania pochłaniają dużo czasu, dlatego sportowcy motorowodni ocenili, iż wyczynowe uprawianie sportu motorowodnego koliduje z obowiązkami dnia codziennego. Większość uczestników tego sportu prezentowana jest przez zawodowych mechaników lub osoby związane z warsztatami mechanicznymi i naprawczymi, w których pracuje się także nad udoskonalaniem łodzi własnych, jak i kolegów. Prowadzenie własnej działalności wiąże się jednak często ze znacznym ograniczeniem czasowym zawodników, którzy pomimo obowiązków znajdują czas na realizację własnych pasji i marzeń.

Spadochroniarstwo jest tą dziedziną sportu, gdzie zawodnik jest użytkownikiem sprzętu, którego konstrukcją, wykonaniem i połączeniem elementów w sprawnie działający system zajmują się duże firmy produkcyjne. Odbywa się to w wyniku długoletnich badań i testów w celu skonstruowania coraz to bezpieczniejszych spadochronów. Produkowany sprzęt służy do celów sportowych i nie tylko. Spadochroniarstwo to jedna z najłatwiejszych form sportu ekstremalnego, jednakże wymaga wielu setek, a nawet tysięcy skoków, ażeby dopracować formę i osiągnąć znaczne wyniki. Skoki spadochronowe stanowią źródło inspiracji dla wielu innych dyscyplin, jak sky surfing czy B.A.S.E. jumping. Przebadani sportowcy spadochronowi to często wieloletni, doświadczeni skoczkowie o stażu sięgającym nawet powyżej czterdziestu lat, którzy wykazują zadowolenie z osiągniętego przez nich poziomu sportowego. Skoki spadochronowe w większości nie kolidują z obowiązkami dnia codziennego zawodników, a pasja do sportu jest tak głęboko zakorzeniona, że spadochroniarze, tak jak motorowodniacy, pragną kontynuować starty jak najdłużej, dopóki pozwoli zdrowie i pieniądze. Są to bowiem dwa elementy, które bezpośrednio warunkują możliwość udziału w sportach ekstremalnych.

Sport motorowodny nie należy do sportów tanich. Obecnie w Polsce kluby sportowe nie dysponują motorowym sprzętem pływającym, dlatego zawodnicy zmuszeni są do zakupu łodzi, silników, niezbędnego wyposaże-

nia i potrzebnych części, we własnym zakresie. Powoduje to, że uprawiają go ludzie żyjący na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Specyfika tego sportu powoduje, że wspaniali często zawodnicy osiągają gorsze efekty ze względu na brak możliwości finansowych w celu należytego przygotowania łodzi.

Sport spadochronowy stwarza większe możliwości wyrównanej rywalizacji. Standardowe spadochrony, znajdujące się na wyposażeniu ośrodków szkoleniowych i aeroklubów, a także niższy koszt zakupu sprzętu sprawia, iż może on być uprawiany przez społeczność znacznie niższym kosztem. Badania potwierdziły, że skoczkowie reprezentują niższy poziom życia swojego i rodziny niż przedstawiciele sportu wodnego.

Uprawianie sportu motorowodnego nie wymaga specjalnego przygotowania fizycznego i wysokiej sprawności. Wśród uczestników wyścigów na wodzie większość to starsi zawodnicy i dlatego być może niżej oceniali oni poziom swojego zdrowia, niż zmuszeni do utrzymania wyższej formy fizycznej spadochroniarze. Ci ostatni w 63% oceniali stan zdrowia jako bardzo dobry.

Podsumowanie

Reasumując można stwierdzić, że większość ludzi uprawiających sporty ekstremalne nie jest grupą szaleńców, szukających podniecia niezależnie od możliwych konsekwencji. Tym, co pozwala im rozkoszować się pokonywaniem niebezpieczeństw, jest zdolność do działania w warunkach wielkiego ryzyka, nabyta w wyniku wieloletniego treningu i poznania własnych ograniczeń, co oczywiście tożsame jest z aktywnym poszerzaniem swoich możliwości.

Sporty ekstremalne zasadzają się na indywidualizmie, zdolności do ciągłego przełamywania własnych ograniczeń i barier natury psychicznej. Człowiek poznaje siebie, kształtuje cechy charakteru i osobowości, co wielokrotnie jest bardzo pomocne w życiu. Sport zachęca do pomnażania swoich osiągnięć i daje satysfakcję płynącą z dawania z siebie wszystkiego.

Najczęstszym motywem wśród sportowców ekstremalnych jest chęć sprawdzenia własnych możliwości w warunkach zwiększonego ryzyka. W takich okolicznościach człowiek zapomina o otaczającej go rzeczywistości i staje się bohaterem nie tylko we własnych oczach, ale i w obliczu tłumnie zgromadzonych kibiców. Jest to znakomita forma odreagowania, dająca olbrzymie samozadowolenie. Uprawianie sportów ekstremalnych daje poczucie osiągnięcia czegoś niezwykłego, niezależnie od tego, czy osoba traktuje je jako formę ustanawiania nowych możliwości dla człowieka, czy jako zwyczajną świetną zabawę. Ta, choć pasjonująca, wymaga pewnych warunkowań zarówno fizycznych, jak i psychicznych. Zdrowie, pieniądze, silna psychika, mocne nerwy, odwaga i oczywiście pasja, to główne wymogi uczestnictwa w tych sportach. Osoby lubiące w sposób aktywny spędzać

czas na łonie natury, chcące nawiązywać nowe znajomości, kochające podróż i co najważniejsze dreszczyk emocji i zastrzyk adrenaliny, łączą te elementy poprzez swój udział w dyscyplinach ekstremalnych. Zamiłowanie i pasja do ryzyka daje im „wielkiego energetycznego kopa”, dzięki czemu dokonują rzeczy, które normalnym ludziom niejednokrotnie wydają się dobrowolnym skazaniem na śmierć. Sporty ekstremalne są świadectwem wielkiej radości życia. Zawierają w sobie dużo energii i ducha. Oferują wspaniałe wrażenia i satysfakcję każdemu, kto podejmuje się je uprawiać. Świat to wielka przestrzeń z mnóstwem wyzwań, z którymi można się zmierzyć uprawiając sporty ekstremalne.

Piśmiennictwo

1. Adelt T., *Turystyka motorowodna dla wtajemniczonych*, SiT, Warszawa 1985.
2. Alekso S., *Doznania psychiczne skoczków spadochronowych*, Wydawnictwo WKŁ, Warszawa 1985.
3. Dzieciaszek B., *Skoki spadochronowe. Podstawy akrobacji zespołowej*, Poznań 2000.
4. Gajęcki S., Adelt T., *Sport motorowodny*, SiT, Warszawa 1954.
5. Lipoński W., *Encyklopedia Sportów Świata*, Atena, Poznań 2001.
6. Malinowski T., *Sport spadochronowy w Polsce*, Wydawnictwo WKŁ, Warszawa 1983.
7. Matyja D. (red.), *PWN Leksykon Sport*, PWN, Warszawa 2000.
8. Rozłubirski E., *Kto, kiedy, dlaczego w spadochroniarstwie?*, Iskry, Warszawa 1972.
9. Tomlinson J., *Encyklopedia ekstremalnych sportów*, Carlton, New York 1996.
10. Tracz W., *Sport spadochronowy*, Wydawnictwo WKŁ, Warszawa 1967.
11. *Union Internationale Motonautique. Regulamin U.I.M. 2002*, PZMiNW, Warszawa 2002.